

Vergaderjaar 1992-1993

21 327

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en andere wetten in verband met de herziening van het strafrecht voor jeugdigen

Nr. 13

TWEDE NOTA VAN WIJZIGING

Ontvangen 2 juni 1993

I

In Artikel I worden in onderdeel D de volgende wijzigingen aangebracht:

A

In artikel 77a vervalt «36e.».

B

In artikel 77e, eerste lid, vervalt de tweede volzin. Het tweede tot en met vierde lid wordt vernummerd tot het derde tot en met vijfde lid. Toegevoegd wordt een nieuw tweede lid, dat luidt:

2. Bij een voorstel als bedoeld in het eerste lid, deelt de opsporingsambtenaar de verdachte mede dat hij niet verplicht is aan het project deel te nemen en licht hem in over de mogelijke gevolgen van niet-deelneming. Het voorstel, de mededeling en de inlichtingen over de mogelijke gevolgen worden daarbij de verdachte tevens schriftelijk ter hand gesteld.

C

Artikel 77g, tweede lid, komt te luiden:

2. Naast de maatregel van plaatsing in een inrichting voor jeugdigen wordt voor hetzelfde feit geen geldboete of een alternatieve sanctie opgelegd, behoudens het bepaalde in artikel 77x, tweede lid.

D

Artikel 77h, vierde lid, wordt als volgt gewijzigd:

1. De punt aan het slot van onderdeel b vervangen door een puntkomma en aan dit lid wordt toegevoegd een onderdeel c, dat luidt:
  - c. ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel;
2. De woorden «c. schadevergoeding» die worden toegevoegd

krachtens Artikel II, onderdeel F, van de wet van 23 december 1992 (Stb. 1993, 29) tot aanvulling van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering, de Wet voorlopige regeling schadefonds geweldsmisdrijven en andere wetten met voorzieningen ten behoeve van slachtoffers van strafbare feiten, worden vervangen door: d. schadevergoeding.

E

Artikel 77i, eerste lid, wordt als volgt gewijzigd:

1. in onderdeel a wordt «zes» vervangen door: twaalf;
2. in onderdeel b wordt «twaalf» vervangen door: vierentwintig.

F

In artikel 77l, tweede lid, vervallen de woorden « terzake van een overtreding».

G

Artikel 77m, wordt als volgt gewijzigd:

1. Het tweede lid wordt als volgt gewijzigd:
  - a. In de eerste volzin wordt «honderd» vervangen door: tweehonderd.
  - b. De tweede volzin vervalt.
2. In het vierde lid wordt «honderd» vervangen door: tweehonderd.
3. In het zesde lid wordt «tweehonderd» vervangen door: tweehonderdenveertig.

H

Artikel 77s wordt als volgt gewijzigd:

1. Het tweede lid komt te luiden:
2. De rechter legt de maatregel slechts op, nadat hij zich een met redenen omkleed, gedagtekend en ondertekend advies heeft doen overleggen van ten minste twee gedragsdeskundigen van verschillende disciplines. Het advies wordt door de deskundigen gezamenlijk dan wel door ieder van hen afzonderlijk uitgebracht. Indien dit advies eerder dan een jaar voor de aanvang van de terechtzitting is gedagtekend kan de rechter hier slechts gebruik van maken met instemming van het openbaar ministerie en de verdachte.
2. Het derde lid komt te luiden:
3. Indien bij de verdachte tijdens het begaan van het feit een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van de geestvermogens bestond, dient bij toepassing van het eerste lid één van de gedragsdeskundigen een psychiater te zijn.
3. Het vijfde lid vervalt.
4. Onder vernummering van het vierde lid tot het vijfde lid, wordt een nieuw vierde lid toegevoegd, dat luidt:
  4. Het tweede lid blijft buiten toepassing indien de betrokkene weigert medewerking te verlenen aan het onderzoek dat ten behoeve van het advies moet worden verricht. Voor zover mogelijk maken de gedragsdeskundigen gezamenlijk dan wel ieder van hen afzonderlijk over de reden van weigering rapport op. De rechter doet zich zoveel mogelijk een ander advies of rapport, dat hem over de wenselijkheid of noodzakelijkheid van de oplegging van de maatregel kan voorlichten en aan de toestand-koming waarvan de betrokkene wel bereid is om medewerking te verlenen, overleggen.

5. Het zesde lid komt als volgt te luiden:
De maatregel geldt voor de tijd van twee jaar. De termijn gaat in nadat de rechterlijke uitspraak onherroepelijk is geworden.

I

Artikel 77t wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid vervalt «tweemaal» en wordt «een jaar» vervangen door: twee jaren.

2. Onder vernummering van het tweede, derde en vierde lid tot het derde, vierde en vijfde lid, wordt een nieuw tweede lid ingevoegd, dat luidt:

2. Verlenging van de termijn van de maatregel is slechts mogelijk voor zover de maatregel daardoor de duur van vier jaar niet te boven gaat, tenzij de maatregel is opgelegd aan een verdachte als bedoeld in artikel 77s, derde lid. In zodanig geval is verlenging mogelijk voor zover de maatregel de duur van zes jaar niet te boven gaat.

J

Aan het eerste lid van artikel 77v wordt de volgende volzin toegevoegd:

De rechter kan bij een beslissing als bedoeld in artikel 77t zodanig advies opnemen.

K

Artikel 77gg komt te luiden:

Artikel 77gg. 1. De straffen en maatregelen als bedoeld in deze Titel, zijn voor poging en medeplichtigheid dezelfde als voor het misdrijf zelf.

2. Bij samenloop worden meer feiten die als op zichzelf staande handelingen moeten worden beschouwd, voor de toepassing van straffen, alternatieve sancties en maatregelen als één feit aangemerkt. Artikel 63 is met betrekking tot straffen van toepassing en met betrekking tot alternatieve sancties van overeenkomstige toepassing.

II

In Artikel II worden in onderdeel B de volgende wijzigingen aangebracht:

A

In artikel 488 komt het derde lid te vervallen, wordt het vierde lid vernummerd tot het derde lid en komt het tweede lid te luiden:

2. De bepalingen van deze afdeling zijn van toepassing op personen die ten tijde van het begaan van het feit de leeftijd van achttien jaren nog niet hebben bereikt, voor zover deze Titel geen afwijkende bepalingen bevat.

B

In artikel 489, eerste lid, komt te luiden:

1. Aan de verdachte die geen raadsman heeft, wordt ambtshalve een raadsman toegevoegd wanneer het openbaar ministerie

a. een voorwaarde wil stellen als bedoeld in artikel 77f, eerste lid, onder b, van het Wetboek van Strafrecht en deze meer zal bedragen dan twintig uren,

b. een voorwaarde wil stellen als bedoeld in artikel 74, tweede lid, en

het bedrag dat daarmee is gemoeid het bedrag van tweehonderdvijftig gulden overschrijdt of

c. tegen hem een vervolging is aangevangen wegens een feit waarvan in eerste aanleg de rechtbank kennis neemt.

C

In artikel 494 vervallen de woorden «en een advies omtrent de wenselijkheid van strafrechtelijk optreden».

D

In artikel 495a, tweede lid, tweede volzin, wordt na «echter» ingevoegd: indien van de verdachte geen woon- of verblijfplaats bekend is of.

E

Na artikel 495a ingevoegd een nieuw artikel 495b, dat luidt:

Artikel 495b. 1. De zaak wordt achter gesloten deuren behandeld. De voorzitter van de rechtbank kan tot bijwoning van de besloten terechtzitting bijzondere toegang verlenen.

2. De voorzitter van de rechtbank gelast een openbare behandeling van de zaak indien naar zijn oordeel het belang van de openbaarheid van de zitting zwaarder moet wegen dan het belang van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de verdachte, diens medeverdachte, ouders of voogd.

F

Aan de eerste volzin van het derde lid van artikel 496 wordt toegevoegd: tenzij de zaak in het openbaar wordt behandeld.

III

Artikel V wordt als volgt gewijzigd:

1. De onderdelen B tot en met F worden vernummerd tot C tot en met G. Toegevoegd wordt een nieuw onderdeel B, dat luidt:

B

In artikel 6 vervalt het tweede lid, alsmede het cijfer 1 voor het eerste lid.

2. In het nieuwe onderdeel F, onder 2, vervalt in het vierde lid van artikel 9 de zinsnede: , tenzij de rechter tevoren een bevel als bedoeld in artikel 6, lid 2, heeft gegeven.

IV

Artikel X wordt vernummerd tot artikel XI. Toegevoegd wordt een nieuw artikel X luidende:

Artikel X

Indien het bij koninklijke boodschap van 16 september 1991 ingediende voorstel van wet tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht inzake algemene strafbaarstelling van voorbereidingshandelingen tot wet wordt verheven en in werking treedt, komt in deze wet artikel 77gg als volgt te luiden:

Artikel 77gg. 1. De straffen en maatregelen als bedoeld in deze Titel, zijn voor poging, voorbereiding, deelneming en medeplichtigheid dezelfde als die voor het voltooide misdrijf.

2. Bij samenloop worden meer feiten die als op zichzelf staande handelingen moeten worden beschouwd, voor de toepassing van straffen, alternatieve sancties en maatregelen als één feit aangemerkt. Artikel 63 is met betrekking tot straffen van toepassing en met betrekking tot alternatieve sancties van overeenkomstige toepassing.

Toelichting

I

A en D

Naar aanleiding van het advies van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak is alsnog de maatregel van ontneming van het wederrechtelijk genoten voordeel opgenomen, mede tegen de achtergrond van de wet van 10 december 1992 (Stb. 1993, 11) tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering en enkele andere wetten ter verruiming van de mogelijkheden tot toepassing van de maatregel van ontneming van wederrechtelijk genoten voordeel en andere vermogenssancties.

De in de wet inzake de schadevergoedingsmaatregel (Stb. 1993, 29) tevens in het onderhavige wetsvoorstel toegevoegde maatregel moet daartoe worden vernummerd.

B

Uit een oogpunt van rechtszekerheid is het nodig de verdachte aan wie een aanbod tot een HALT-afdoening wordt gedaan, te informeren over de mogelijke gevolgen van de afwijzing van een dergelijk aanbod.

C

Op verzoek van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak is de mogelijkheid geopend, evenals in het volwassenenstrafrecht, een combinatie van de maatregel van plaatsing in een inrichting voor jeugdigen op te leggen, teneinde een zo passend mogelijke bejegening te vergemakkelijken in gevallen van verminderde toerekeningsvatbaarheid.

E

De jeugddetentie die ten hoogste kan worden opgelegd is op verzoek van het openbaar ministerie verhoogd. In de praktijk blijkt het nodig over de mogelijkheid te beschikken een vrijheidsstraf van langere duur op te kunnen leggen, ook aan minderjarigen met een leeftijd van minder dan zestien jaren. Dit is nodig teneinde de afschrikwekkende werking van het strafrecht in stand te houden, terwijl onder omstandigheden, in geval van ernstige misdrijven, deze hogere straffen ook moeten kunnen worden opgelegd. De kloof ten opzichte van de strafoplegging aan volwassenen, wordt daardoor verkleind. Dit voorkomt tevens dat de rechter bij dergelijke vergrijpen zou moeten uitwijken naar de vrijheidsbenemende maatregel van plaatsing in een inrichting voor jeugdigen.

F

De Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak verzocht de mogelijkheid

te openen in alle gevallen bij de oplegging van een geldboete tegelijk de vervangende hechtenis te kunnen vaststellen. Aan dit verzoek is uit een oogpunt van een doelmatige werkwijze gevolg gegeven. De bepaling laat onverlet dat de rechter bij de oplegging van een geldboete afziet van het opleggen van een vervangende hechtenis, bij voorbeeld omdat hij bij niet-betaling wil nagaan of zich mogelijk bijzondere problemen voordoen.

G

De ontwikkelingen op het gebied van de alternatieve sancties hebben de behoefte en de mogelijkheid aangetoond deze gedurende een langere tijd dan het wetsvoorstel oorspronkelijk voorzag, te laten voortduren. De bijzondere redengeving is in het tweede lid vervallen. De algemene motiveringsplicht van vonnissen noodzaakt reeds aan te geven waarom een aantal uren is opgelegd.

In het vierde lid is de maximumduur van een leerproject opgetrokken tot tweehonderd uren.

In het zesde lid is de mogelijkheid verruimd om een combinatie op te leggen van alternatieve sancties, bij voorbeeld van arbeid ten algemene nutte en een leerproject.

H

Bij besluit van 18 augustus 1992 (Stcrt. 1992, 169) heb ik aan de commissie TBS en sanctietoepassing Geestelijk Gestoorde Delinquenten (Commissie-Fokkens) de vraag voorgelegd of de wettelijke regeling inzake de maatregel van plaatsing in een inrichting voor buitengewone behandeling dient te worden gewijzigd en zo ja op welke wijze. De Commissie heeft begin mei 1993 een interim-advies uitgebracht over de strafrechtelijke aanpak van minderjarigen die een strafbaar feit hebben begaan en ten aanzien van wie een vrijheidsbenemende maatregel wordt overwogen. Dit advies is spoedshalve in het onderhavige wetsvoorstel verwerkt, terwijl meer in het algemeen de desbetreffende bepalingen in overeenstemming zijn gebracht met de regeling van de terbeschikkingstelling in het volwassenenstrafrecht.

De kring van deskundigen is in het tweede lid duidelijker omlijnd. Hiermee is aangesloten bij de regeling welke is neergelegd in de artikelen 37, tweede lid, 37b en 38c van het Wetboek van Strafrecht. Bij het voorstel van wet tot enkele wijzigingen van het Wetboek van Strafrecht, Wetboek van Strafvordering en de Beginselenwet Gevangeniswezen omtrent de terbeschikkingstelling en de observatie (TK, 1992/93, 22 909, nr. 2) wordt ook artikel 509o, vierde lid, in dezelfde zin gewijzigd.

In het derde lid is aangegeven dat de maatregel ook kan worden opgelegd indien is vastgesteld dat bij de verdachte ten tijde van het begaan van het feit een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van de geestvermogens bestond, terwijl voorts is voldaan aan de voorwaarden gesteld in artikel 77s, eerste lid. Deze vaststelling kan van belang zijn in verband met de duur van de maatregel.

Indien gedragsdeskundigen, waaronder ten minste één psychiater, vaststellen dat sprake is van deze categorie, kan de verlenging ten hoogste zes jaren bedragen, terwijl de leeftijd van eenentwintig jaren als uiterste leeftijd, is vervallen. Dit opent de mogelijkheid deze groep van minderjarigen langer hun vrijheid te benemen, terwijl de behandelingsmogelijkheden worden verruimd.

Bij het begrip «gedragsdeskundigen», bedoeld in het tweede lid, kan worden gedacht aan een pedagoog, een psycholoog of een orthopedagoog. Gaat het om een verdachte bij wie twijfel over diens geestelijke vermogens kan bestaan, dan zal één van deze deskundigen een

psychiater moeten zijn. Daarnaast kan als tweede deskundige worden gedacht aan een op het desbetreffende terrein gespecialiseerde reclaseringswerker of maatschappelijk werker, die tevens immers over de maatschappelijke achtergronden van de betrokkene relevante informatie kan verschaffen. Aan de eis van multidisciplinariteit kan ook aldus recht worden gedaan.

Er is verder een bepaling opgenomen in geval de observandus weigert mede te werken aan een onderzoek. Het gaat hier om een feitelijke weigering tot medewerking. Het is niet zo dat voor een onderzoek ook juridisch de toestemming van de observandus nodig is, daar er geen sprake is van een geneeskundige behandelingsovereenkomst in de zin van het wetsvoorstel 21 561. Blijkens het in dat wetsvoorstel voorgestelde artikel 1653t, eerste lid, zijn de bepalingen omtrent de behandelingsovereenkomst slechts van overeenkomstige toepassing voor zover de aard van de rechtsbetrekking zich daartegen niet verzet. Hoewel de publiekrechtelijke context van een psychiatrisch onderzoek naar aanleiding van een strafbaar feit, zich tegen de toestemming in juridische zin van de observandus verzet, en het onderzoek ook zonder een dergelijke toestemming kan plaatsvinden, kan toch het feitelijk gebrek aan medewerking door de betrokkene aan een volwaardige rapportage in de weg staan. Teneinde te voorkomen dat aldus de verdachte het feitelijk in zijn macht heeft te ontkomen aan de oplegging van een vrijheidsbepalende maatregel die zes jaren kan voortduren, is een aparte bepaling opgenomen in het nieuwe vierde lid.

De bepaling voorziet in een andersoortige rapportage, voor zover deze, gelet op de houding van de betrokkene, wel kan worden opgesteld. De bewoordingen «zoveel mogelijk» maken duidelijk dat bij ieder gebrek aan medewerking ook kan worden volstaan met een rapportage van de inrichtingsdeskundigen omtrent hetgeen zij bij de observandus hebben waargenomen.

De regeling voor weigerachtige observandi is analoog aan die in het volwassenenstrafrecht wordt voorgesteld in wetsvoorstel 22 909.

I

De voorstellen van de Commissie-Fokkens komen wat betreft de verlenging van de maatregel kort samengevat op het volgende neer. De bestaande leeftijdsgrens van eenentwintig jaren komt te vervallen. De maatregel van plaatsing in een inrichting voor jeugdigen wordt in beginsel opgelegd voor de tijd van twee jaren. De maatregel wordt verlengd telkens met ten hoogste twee jaren. Indien de maatregel is opgelegd op grond van artikel 77s, eerste lid, mag de totale duur van de maatregel in beginsel niet langer zijn dan vier jaren. Indien bij het opleggen van de maatregel evenwel is vastgesteld dat er ten tijde van het begaan van het feit bij de verdachte sprake was van een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van de geestvermogens mag de maatregel niet langer dan zes jaren duren.

De verantwoordelijkheid van de tenuitvoerlegging van de maatregel ligt bij de de Minister van Justitie. Het vijfde lid geeft de mogelijkheid om de veroordeelde naast de in dit artikellid aangewezen tehuizen ook «elders» te doen opnemen. Dit biedt de mogelijkheid om de veroordeelde indien zulks bij voorbeeld gelet op de leeftijd van de veroordeelde of de aard van de behandeling is geïndiceerd, te doen opnemen in bij voorbeeld een inrichting voor verpleging van ter beschikkinggestelden. Bij overplaatsing is artikel 77w onverkort van toepassing.

J

Indien de rechter bij zijn beslissing tot verlenging van de maatregel van

oordeel is dat de plaats waar en de wijze waarop de maatregel wordt ten uitvoer gelegd, dient te worden gewijzigd, kan hij een advies daarover in zijn uitspraak opnemen.

K

De Commissie-Anneveldt had voorgesteld een bijzondere regeling voor de poging en medeplichtigheid achterwege te laten opdat de algemene bepalingen van de artikelen 45 en 49 van het Wetboek van Strafrecht ook bij minderjarigen strafvermindering tot gevolg zouden hebben. Bij nader inzien meen ik dat het thans geldende regime, zoals verwoord in de bestaande artikelen 77ii en 77jj, moet worden gehandhaafd. Dit is opgenomen in artikel 77gg, eerste lid, van het wetsvoorstel. De reeds eerder in het wetsvoorstel opgenomen bepaling omtrent samenloop is ongewijzigd overgenomen in het tweede lid.

II

A

Naar aanleiding van het overleg met de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak is alsnog gekozen voor de datum van het plegen van het strafbare feit als criterium of het jeugdstrafprocesrecht zal worden toegepast. Daarmee is hetzelfde criterium van toepassing als in het materiële jeugdstrafrecht. De regeling wordt daarmee eenvoudiger en beter werkbaar.

B

De in het oorspronkelijk ontwerp opgenomen verplichting slechts een raadsman toe te voegen in de gevallen dat onbetaalde arbeid of een leerproject in het kader van een transactie met het openbaar ministerie langer zal duren dan twintig uren, is weer opgenomen. In de eerste nota van wijziging was deze beperking weggenomen en moest dus in alle gevallen van een transactie waarbij arbeid moest worden verricht of een leerproject gevolgd, een raadsman worden toegevoegd. Uit overleg met het openbaar ministerie bleek dat deze verruiming van de rechtsbescherming in de praktijk op problemen zal stuiten en een onnodige juridisering van de O.M.-fase van het strafproces tot gevolg zou hebben. De duur van twintig uren loopt parallel met die van artikel 77e, derde lid, in het kader van een HALT-project.

C

Naar aanleiding van het advies van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak wordt voorgesteld de verplichte advisering door de raad voor de kindbescherming over de vervolging te laten vervallen. De advisering over de persoonlijkheid en de levensomstandigheden blijft onverlet. In gevallen waarin de wenselijkheid van een vervolging evenwel evident is, bij voorbeeld wanneer voorlopige hechtenis is toegepast, kan een nadere advisering daaromtrent door de raad voor de kindbescherming aan de besluitvorming op dit punt in het algemeen geen zinvolle bijdrage meer leveren. Aan een voorlopige hechtenis pleegt een in verzekeringstelling te zijn voorafgegaan. Op grond van het voorgestelde artikel 491, eerste lid, is de raad daarvan in kennis gesteld en daarmee in de gelegenheid in voorkomend geval op eigen initiatief de officier van justitie een advies uit te brengen. De procedure wordt door het vervallen van deze adviesverplichting eenvoudiger en daardoor meer werkbaar.

D

De verschijningsplicht kan tot bezwaar hebben dat een behandeling van de zaak wordt bemoeilijkt in de gevallen dat van de betrokken minderjarige geen woon- of verblijfplaats bekend is. Het is daarom nuttig dat de kinderrechter in dergelijke gevallen de zaak kan afdoen zonder dat hij de betrokkene hoeft te laten komen, ook zonder dat verder sprake hoeft te zijn van het bestaan van bijzondere omstandigheden.

E en F

Samenhangend met de verschijningsplicht is voor minderjarigen met een leeftijd van minder dan zestien jaren, de aanspraak op een besloten zitting opgenomen voor zover de bescherming van de persoonlijke levenssfeer dit vereist. In paragraaf 7 van het algemeen deel van de nota naar aanleiding van het eindverslag zijn mijn overwegingen weergegeven die ten grondslag liggen aan dit voorstel.

III

De wijzigingen in Artikel V met betrekking tot de Wet op de justitiële documentatie en op de verklaringen omtrent het gedrag, betreffen een verbetering van de oorspronkelijke tekst in die zin dat door het nieuw voorgestelde artikel 4, derde lid, het opmaken van een strafblad voor jeugdigen jonger dan zestien jaren niet meer mogelijk is. Artikel 6, tweede lid, heeft daardoor zijn betekenis verloren, en daarmee ook de verwijzing naar dat artikel in de laatste zinsnede van het voorgestelde artikel 9, vierde lid.

IV

Indien het wetsvoorstel 22 268 inzake de voorbereidingshandelingen in werking is getreden, dient de vraag te worden beantwoord of dit ook voor het jeugdstrafrecht geldt. De voorgestelde bepaling geeft op deze vraag een bevestigend antwoord.

De Staatssecretaris van Justitie,
A. Kosto